

NOTITIES OVER NEDERLANDSE ALISMATACEAE

door C. den Hartog (Den Helder)

(ontv. 22 januari 1958)

1. Echinodorus of Baldellia?

Er bestaat op het ogenblik de neiging de kleine waterweegbree *Baldellia ranunculoides* (L.) Parl. te noemen in plaats van *Echinodorus ranunculoides* (L.) Engelm. In de nieuwste druk van de flora van Heukels-van Ooststroom werd deze naam in de Nederlandse literatuur geïntroduceerd. In mijn *Alismataceae*-bewerking voor de *Flora Malesiana* (1957) heb ik de naam reeds afgewezen, doch een nadere argumentatie zal de Nederlandse floristen stellig interesseren.

In 1854 heeft Parlatores *Echinodorus ranunculoides* als het type van een nieuw monotypisch genus *Baldellia* aangevoerd, doch hij werd niet nagevolgd. Volgens Pichon (1946) is er evenwel alle reden voor om dit wel te doen, want hij meende niet minder dan 4 kenmerken gevonden te hebben, waarin *E. ranunculoides* van de andere *Echinodorus*-soorten zou afwijken.

1. Alle *Echinodorus*-soorten zouden gestreepte sepalen hebben, behalve *E. ranunculoides* en de tropisch Afrikaanse *E. humilis*. "Toutes les espèces d'*Echinodorus* vrais présentent à la face externe des sépales une série de fines cannelures longitudinales formant une striation qui ne se retrouve, à notre connaissance, dans aucun autre genre de la famille. C'est là un excellent caractère diagnostique, sur lequel les auteurs n'ont pas suffisamment insisté jusqu'ici".
2. *Echinodorus* zou tenminste 9 meeldraden hebben, *E. ranunculoides* heeft er maar 6.
3. *Echinodorus* zou gesnavelde achenia hebben, en *E. ranunculoides* ongesnavelde.
4. De inflorescentie zou bij *Echinodorus* uit verscheidene kransen bestaan, doch

is bij *E. ranunculoides* "souvent" gereduceerd tot 1 schermpje.

Het is niet moeilijk de door Pichon opgegeven kenmerken te ontzenuwen.

1. De fijne overlangse streping van de sepalen, waardoor *Echinodorus* gekarakteriseerd zou zijn, is een familiekenmerk der Alismataceae. Ik heb het gezien bij *Sagittaria*, *Alisma*, *Caldesia*, *Limnophyton* en *Luridium*. Bij het door mij op Voorne verzamelde materiaal van *E. ranunculoides* was de streping duidelijk waarneembaar. Ook enige bloemen uit Haren en Lochem, mij door de heer Th.J. Reichgelt verstrekt, vertoonden het zeer duidelijk.
2. Volgens Fassett (1955), die een uitvoerige verhandeling over de *Echinodorus*-soorten van tropisch Amerika, het verspreidingscentrum van dit genus, heeft geschreven, hebben de Amerikaanse soorten 6-30 meeldraden.
3. Volgens Fassett, l.c. komen in tropisch Amerika zowel gesnauvelde als ongesnauvelde soorten voor. Over de gewraakte *E. ranunculoides* wordt in de flora van Heukels opgemerkt: "de blijvende stijl aan de top dragend", hetgeen ik bij mijn materiaal van Voorne ook waarnam.
4. Dat de inflorescentie bij *E. ranunculoides* dikwijls tot 1 schermpje gereduceerd is, kan men niet als diagnostisch kenmerk beschouwen. De Amerikaanse *E. tenellus* vertoont dit kenmerk ook, terwijl voor de tot het subgenus *Ranalisma* behorende soorten pauciflorie kenmerkend is.

Het genus *Baldellia* kan dus op morphologische gronden niet gehandhaafd blijven naast *Echinodorus*.

Een ander argument wordt wel aangevoerd, n.l. dat *Echinodorus* door Richard ongeldig gepubliceerd zou zijn. Dat is niet zo. Hij scheidde *Echinodorus* op de meest simpele manier van *Alisma* met de diagnose "*Alismae polyandrae*", die op dat moment voldoende was. In 1848 werd door Engelman het genus beter gedefiniëerd.

2. De Europese soorten en de indeling van het genus *Echinodorus*.

Fassett, l.c., die de Amerikaanse *Echinodorus*-soorten bestudeerde, vond dat de verschillenmerken tussen het geslacht *Echinodorus* en het door Britton beschreven geslacht *Helianthium*, vrijwel alle niet opgingen. Op grond van de enkele overblijvende verschillen degradeerde hij het geslacht *Helianthium* tot een subgenus. De indeling werd toen als volgt:

Carpellen talrijk, in een dicht hoofdje; meeldraden 12-30, antheren versatiel.
subgen. *Echinodorus*.

Carpellen 20 of minder, in een los hoofdje; meeldraden 6-9, antheren basifix.
subgen. *Helianthium*.

Bezien we nu onze Europese soorten, dan zien we dat ze in geen van beide subgenera passen, doch een intermediaire positie innemen.

E. ranunculoides: Carpellen ca. 45 in een dicht hoofdje, meeldraden 6, antheren versatiel.

E. repens: Carpellen 15(-20) in een dicht hoofdje, meeldraden 6, antheren versatiel.

De grenzen tussen de beide subgenera vervagen hierdoor dermate, dat het geen zin heeft ze te handhaven.

Literatuur:

- Engelmann in A. Gray, Man. Bot. ed. 1 (1848) 460.
Fassett, Rhodora 57 (1955) 133-156, 174-188, 202-212.
Den Hartog, Flora Malesiana ser. I, 5 (1957) 317-334.
Parlatore, Nuov. Gen. Sp. Monoc. (1854) 57.
Pichon, Not. Syst. 12 (1946) 173.
Richard, Mém. Mus. Hist. Nat. Paris 1 (1815) 365.